

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Затверджено
на засіданні кафедри
історії та мовознавства
протокол №1 від 29.08 2025 р.

ПОЛІТОЛОГІЯ СИЛАБУС 2025/2026 навчальний рік

Семестр та рік навчання II семестр 2025-2026 навчального року (3 курс скорочена форма; 4 курс повна форма)

Освітній рівень перший (бакалавр)

Галузь знань 27 Транспорт

Шифр та назва спеціальності 275.02 Транспортні технології (на залізничному транспорті)

Освітній рівень перший (бакалавр)

Кількість кредитів ЄКТС 3 (90 годин)

Сторінка курсу в MOODLE <https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=13964>

Лектор Сніжко Ірина Анатоліївна (кандидат історичних наук, доцент)

Профайл викладача <https://do.kart.edu.ua/user/profile.php>

Контакти викладача (e-mail) isnizhko@ukr.net snezhko@kart.edu.ua

Адреса кафедри: м.Харків, майдан Фейербаха,7, корпус 3, ауд.323

Час та аудиторія проведення занять: згідно розкладу <http://rasp.kart.edu.ua>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://lib.kart.edu.ua>

Дисципліна «Політологія» спрямована на вивчення сутності, історії та теоретичних засад політичної сфери суспільного життя, методології діяльності і поведінки основних суб'єктів політики: від громадянина і місцевої громади до держави і нації загалом.

Дисципліна орієнтує на вміння давати характеристику політичним явищам та політико-ідеологічним доктринам, мати уявлення про сутність політичного життя, політичних відносин і процесів, суб'єкти і об'єкти політики, знати політичні права людини і громадянина, суть і значення політичних систем і режимів, уявлення про процеси міжнародного політичного життя, статус і роль України в сучасному політичному світі, володіти навичками політичної культури, вміти застосовувати політичні знання в своїй професійній і громадській діяльності.

Навчальна дисципліна «Політологія» є складовою гуманітарної підготовки бакалаврів. Мета викладання навчальної дисципліни «Політологія» - сформулювати у студентів наукові уявлення про основні проблеми політики як складного соціального явища, розвинути творче мислення студентів, вміння самостійно аналізувати суть політичних явищ і процесів, що відбуваються як у межах України, так і на міжнародному рівні. Це повинно допомогти майбутнім фахівцям приймати виважені рішення, що сприятимуть подальшій демократизації українського суспільства, інтеграції його у світове співтовариство.

Завдання дисципліни: розуміти актуальні політичні проблеми, бути здатним самостійно, критично аналізувати політичні процеси; оволодіти основами політичної культури, сукупністю політичних знань, що охоплюють політичні процеси, які відбуваються в суспільстві.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає опанування здобувачами вищої освіти **компетентностей**, достатніх для досягнення мети та основних завдань програми курсу та виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю:

Заплановані загальні компетентності (ЗК), спеціальні (фахові) компетентності (СК), результати навчання (ПР):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК01. Здатність розуміти сутність і значення інформації в розвитку сучасного інформаційного суспільства.

СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР22. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Навчальна дисципліна «Політологія» дозволяє отримати знання щодо структурного та функціонального призначення політики; свідомого формування та удосконалення власної політичної культури, залучення до демократичних цінностей; основних напрямів та характеристик сучасних політологічних шкіл; специфіки та механізмів політико-владних відносин; основних теорій еліт а також її сутності, структури та функцій; природи та сутності політичного лідерства та формування цього феномену в Україні; політичного режиму як механізму функціонування політичної системи та його основних типів; теоретико-методологічних підвалин політичної науки та структурного та функціонального призначення політики; основ проведення політичних досліджень, політичного менеджменту та маркетингу.

Все вищенаведене дозволяє вміти прогнозувати політичні події та обґрунтовувати необхідність її стабільності для ефективного суспільно-політичного розвитку; робити усвідомлений політичний вибір в умовах сучасного політичного плюралізму; давати оцінку оточуючій політичній дійсності, поводитись згідно із нормами демократичної політичної культури; орієнтуватися у сучасних політичних ідеологіях; орієнтуватися у проблемах легітимності, горизонтального та вертикального розподілу влади.

Методи навчання

Словесний метод (лекція, дискусія), практичний метод (практичні заняття), робота з навчально-методичною літературою, самонавчання, презентації.

Теми курсу

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Політика як соціальне явище. Політологія як система знань про політику. Сутність і зміст політичного життя суспільства. Політика як окрема сфера суспільної діяльності та об'єкт досліджень. Політологія як наука. Місце та роль політології у системі навчальних дисциплін соціально-гуманітарного напрямку, її зв'язок із суспільними науками. Закономірності, категорії та методи політології як науки. Функції політології. Зростання ролі політичних знань у житті сучасного суспільства. Взаємозв'язок політології з іншими соціальними науками.

Тема 2. Політична влада

Генезис та сутність влади. Аспекти влади. Структура влади: суб'єкти, носії, ресурси, різновиди. Ресурси влади: економічні, соціальні, культурно-інформаційні, силові. Основні концепції політичної влади. Політична влада: сутність, характерні ознаки. Форми та механізм формування політичної влади. Легітимність політичної влади. Типи, ознаки легітимності влади. Принцип поділу влади. Взаємодія влади і права.

Змістовний модуль 2.

Тема 3. Держава у сучасному світі

Держава як основний політичний інститут політичної системи суспільства. Проблеми виникнення та визначення ролі держави в історії політичної думки. Місце і роль держави в політичній системі сучасного світу. Основні типи, структура і функції держави. Основні форми правління: монархія (абсолютна, конституційна, парламентська, дуалістична, теократична); республіка (парламентська, президентська та змішана). Основні форми устрою: унітарна, федерація, конфедерація.

Тема 4. Політичні режими

Визначення поняття «політичний режим». Ознаки тоталітарного режиму і його практика. Види авторитарного режиму і його соціальна ефективність. Демократичний режим: загальна характеристика, суспільна практика. Політичний режим в Україні - ознаки і особливості

Модуль 2

Змістовний модуль 3.

Тема 5. Політичні партії. Партійні системи. Громадські організації.

Історичні умови виникнення політичних партій. Поняття політичного руху. Розуміння суті політичної партії, причини її виникнення. Функції і ознаки політичних партій. Типологія політичних партій і партійних систем. Особливості розвитку багатопартійної системи в Україні. Проблеми формування політичних блоків і об'єднань на Україні. Періоди розвитку багатопартійної системи України. Партійні системи. Різновиди партійних систем. Громадські організації. Масові громадські рухи. Взаємовідносини держави, політичних партій та громадських організацій.

Тема 6. Політична діяльність. Політичні еліти. Політичне лідерство

Політична діяльність: зміст, цілі, особливості. Різновиди політичної діяльності. Політична участь та її форми. Поняття та головні теорії політичної еліти. Структура, функції та механізми рекрутування еліти. Різновиди елітних груп у сучасному суспільстві. Механізми рекрутування еліти: система гільдій та антрепренерська. Шляхи легітимації політичної еліти. Динаміка еліти: «циркуляція» та обмін еліт. Еліта влади. Феномен лідерства в світовій науковій традиції. Лідерство як категорія політології. Соціальна роль, функції та механізми формування політичного лідерства. Типології політичного лідерства.

Змістовний модуль 4.

Тема 7. Національна політика

Етнос, народ, нація. Національна свідомість та самосвідомість. Нація як суб'єкт і об'єкт політики, вища форма етнічної спільності. Національна ідентифікація. Етнополітична реальність сучасної України. Політичні механізми регуляції міжнаціональних відносин в Україні за умов посткомунізму. Нація і держава. Місце національної держави в етнополітичних процесах. Національна ідея, громадянське суспільство і політична нація.

Тема 8. Міжнародна політика. Зовнішня політика України.

Світовий процес та його суб'єкти. Міжнародна і зовнішня політика. Цілі, функції та засоби зовнішньої політики. Сутність та структура міжнародних відносин. Україна в системі міжнародних політичних відносин. Національні інтереси України як основа її зовнішньої політики. Проблеми геополітики. Місце України в сучасному геополітичному просторі. Глобалізація сучасного світу – головна тенденція світової політики. Глобальні проблеми людства.

Інформаційні матеріали курсу

1. <http://lib.kart.edu.ua> (Електронний портал УкрДУЗТ)
2. <http://www.djerelo.com>
3. <http://chitalka.info/>
4. <http://readbookz.com/>
5. <http://www.politdumka.kiev.ua/>
6. <http://www.politik.org.ua/>
7. <http://www.icps.kiev.ua/library>
8. <http://www.ucipr.kiev.ua>

Додаткові матеріали доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями для обговорення на практичних заняттях.

Про що важливо пам'ятати і яких правил дотримуватись у ході вивчення дисципліни?

Умовою ефективного засвоєння змісту дисципліни і досягнення наведених результатів (набуття необхідних компетентностей) є не тільки високопрофесійна робота викладача, а також наполеглива, цілеспрямована учбова діяльність студентів, яка включає різні форми роботи як під час лекцій і семінарів, так і самостійної підготовки.

Під час лекцій ефективності засвоєння матеріалу, що надається, сприяє не лише уважне слухання і кропітке ведення конспекту, але й також формулювання уточнюючих запитань, можливих критичних зауважень, спроби навести приклади, які б ілюстрували або, навпаки, ставили під сумнів, положення, що наводяться. Активна участь в коротких обговореннях, які зазвичай є природнім елементом лекцій, також є активністю, що очікується від студентів в ході вивчення ними дисципліни.

Робота на семінарських заняттях передбачає наступну активність студентів:

- підготовку доповідей і виступів на теми, означені програмою курсу;
- участь в обговоренні нагальних питань з тематики дисципліни;
- виконання індивідуальних завдань (представлення реферативних робіт тощо);
- участь в усних і письмових опитуваннях.

Форми і методи оцінювання

Контроль знань у рамках навчальної дисципліни «Політологія» здійснюється з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи, відображених у Положенні про контроль та оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ (<http://kart.edu.ua/images/stories/akademiya/documentu-vnz/polojennya-12-2015.pdf>).

Згідно з Положенням про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу використовується 100-бальна шкала оцінювання. При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	

Академічна доброчесність

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на модульних тестуваннях та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у рефератах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, потрібно зазначити ступінь їх участі у роботі.

Інтеграція здобувачів освіти з обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.